

Stockholm 2024-04-09

Kamerabevakning för ett bättre djurskydd (SOU 2023:27)

Djurskyddet Sverige tackar för möjligheten att inkomma med synpunkter på utredningen om kameraövervakning på slakteri. Vi uppskattar även att vi bjöds in till den hearing som hölls i utredningens början.

Det är en välskriven och genomarbetad utredning som gjorts. Det ges en inblick i de djurvälståndspå problem som kan uppstå på slakterier, med lidande för djuren som följd, samt de utmaningar som kontrollpersonal ställs inför vid exempelvis trånga utrymmen eller vid system som inte är tillgängliga ur arbetsmiljösynpunkt. I utredningen påpekas även att kamerabevakning ska fungera som ett komplement till de fysiska kontroller som idag utförs av Livsmedelsverket och länsstyrelserna, vilket Djurskyddet Sverige uppskattar. Vi ser även positivt på att det fångats upp att kamerabevakning på slakterier kan ha en allmänpreventiv inverkan på slakteripersonalens beteende genom vetskapen att bevakning sker av djurhanteringen. Här ser vi även att de företag som bedriver slakteriverksamhet kan ha nytta av filmer i syfte att veta för vilka moment i slaktprocessen där utbildningsinsatser behövs. Tiden för ikraftträdande, 1 juli 2025, är mycket bra. Det ger företagen rimlig tid att installera utrustning, men samtidigt är det en relativt kort tid, vilket är positivt för djurskyddsarbetet.

Vi ser det som viktigt att samtliga utrymmen där levande djur hanteras kamerabevakas, inklusive stängda utrymmen som till exempel butinor vid gasbedövning av gris. Det är även positivt att samtliga slakterier och samtliga djurslag föreslås omfattas av kravet på kamerabevakning. Utredningen föreslår dock att vissa mindre slakterier kan ges undantag. Djurskyddet Sverige menar att det då är viktigt att Livsmedelsverket ges resurser och möjlighet att närvara vid de tillfällen då det bedrivs slakt på dessa mindre slakterier.

Vi reagerar dock på att det under utredningen konstaterats att det inte går att fastställa det exakta antalet slakterier som slaktar landlevande djur i Sverige. Även om slakterierna är av olika storlek och har olika förutsättningar anser vi att de ska finnas i djurskyddskontrollregistret hos Jordbruksverket, för att Länsstyrelserna ska kunna ha kännedom om dem. Det är även viktigt att Livsmedelsverket känner till alla slakterier i Sverige.

Internationell utblick

Utredningen har konstaterat att det i Nederländerna har skett en stor ökning i antal upptäckta brister i de slakterier där kamerabevakning införts. Det är positivt i ett första steg, i och med att det visar på de svårigheter som finns vid manuell tillsyn på slakterier. Förhoppningsvis ger kamerabevakningen i slutändan däremot en allmänpreventiv effekt med färre brister som följd. Den holländska livsmedelssäkerhetsmyndigheten (NVWA) har även konstaterat att kamerabevakning utgör ett bra komplement i arbetet med att stärka djurskyddet och att en hög andel av de veterinärer som inspekterat anser att det finns ett mervärde i kamerabevakning. Även det faktum att slakterierna deltar frivilligt i samarbetet med NVWA visar på företagets intresse i att förbättra djurskyddet. I England har kamerabevakning i flera fall varit positivt för personal, då man vid

granskning kunnat konstatera att inget fel har begåtts vid djurskyddsincidenter, utan att det varit rena olyckor. Detta anser vi kan vara till gagn för företagens djurskydds- och arbetsmiljöarbete.

I Norge har det framkommit att vissa anställda ser kamerabevakning som ett uttryck för bristande tillit från ledningens sida. Detta är ett starkt argument för att förslaget ska genomföras så att kamerabevakning på så sätt blir ett lagkrav och inte en frivillig insats från företagets sida.

Ljudupptagning

Utredningen har konstaterat att ljudupptagning i anslutning till bildupptagningen i flera fall kan fylla en viktig funktion för att bedöma situationer man ser på bildupptagningen, samt djurens välmående. Ett viktigt tecken på att djur upplever smärta eller stress är via vokalisering^{1,2}. I utredningen står även att ljudupptagning även skulle kunna vara avgörande, för att bedöma djurens medvetandegrad och eventuella lidande. Ett exempel som ges är när ett djur sticks vid avblodning, efter en misslyckad bedövning, där djuret på en bildupptagning kan förefalla vara medvetslöst men via en ljudupptagning skulle en viss typ av vokalisering kunna uppfattas som påvisar bristen.

Gällande de integritetsrisker som föreligger för enskilda personer framkommer det i utredningen att det i befintliga bestämmelser om tystnadsplikt och sekretess finns ett starkt skydd för enskilda personer som kan förekomma på bildmaterial från slakteriers kamerabevakning. Detta menar vi även skulle gälla för den ljudupptagning där enskilda personer kan förekomma.

Ljudupptagning vid avlastning och uppstallning, samt vid drivning

Djurskyddet Sverige menar att det är av största vikt att det även införs ett krav på ljudupptagning på de platser där kameror ska installeras. Vokalisering är ett av flera tecken hos djur som utsätts för smärta eller stress och en viktig indikator på om djuren kan vara utsatta för fel i hanteringen. Enligt Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2020:22) om slakt och annan avlivning 3 kap. 4§ ska djuren hanteras lugnt vid drivning. Djuren ska tydligt kunna uppfatta drivvägen och får inte utsättas för vägval. Om hjälpmedel måste användas får dessa endast användas för att styra djuren. Ljud som kan uppkomma vid drivningssituationer som inte går till i enlighet med föreskriften är slag, rop och smällar, och till följd av detta, vokalisering från djuren. Detta kan vara svårt att se endast på rörliga bilder och därför anser vi att ljudupptagning ska finnas där djur lastas av från transporter, vid uppstallning och i drivningsgångar samt vid drivning in till bedövningsfälla och "butinan". Avlastning av djuren sker dessutom även under tider då slakteripersonal inte finns på plats och det är då transportörerna som ansvarar för både avlastning, drivning och uppstallning. Djurskyddet Sverige menar att det är viktigt att dessa moment övervakas, även när slakteripersonal och officiell veterinär inte finns på slakterierna.

Ljudupptagning vid bedövning och avlivning

Om ett djur inte bedövas innan slakt utsätts det för lidande och bedövningskontroll ska göras på djuret innan det avlivas. Det finns ett flertal tecken på att djur inte har fullgod

¹ Gerhard Manteuffel, Birger Puppe, Peter C Schön, Vocalization of farm animals as a measure of welfare, Applied Animal Behaviour Science, Volume 88, Issues 1–2, 2004, Pages 163-182, ISSN 0168-1591, <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2004.02.012>.

² Temple Grandin, The feasibility of using vocalization scoring as an indicator of poor welfare during cattle slaughter, Applied Animal Behaviour Science, Volume 56, Issues 2–4, 1998, Pages 121-128, ISSN 0168-1591, [https://doi.org/10.1016/S0168-1591\(97\)00102-0](https://doi.org/10.1016/S0168-1591(97)00102-0).

bedövning, beroende på bedövningsmetod. Men oavsett metod ska ett bedövat djur aldrig vokalisera. Djurskyddet Sverige anser att ljudupptagning vid bedövning och avblodning är mycket viktigt ur djurskyddsperspektiv. Detta har även konstaterats i utredningen, men ändå föreslås inte ljudupptagning ingå i lagförslaget.

Vi anser att ljudupptagning gagnar djurskyddet på slakterier i så stor del att det överväger den eventuella integritetskränkning som möjligtvis kan uppstå. Vi ser även att det finns möjlighet för slakterierna att sätta upp utrustning för ljudupptagning i stall där levande djur hålls, på sådant sätt att det kan finnas platser där personal i pauser kan föra konversationer, utan att de spelas in. Drivning av djur ska ske lugnt och tyst och fokus ska vara på djuren. Konversationer mellan personalen är då inte nödvändiga. Av egna erfarenheter vet vi att slakterier är en bullrig miljö och att de personer som arbetar i stall, vid bedövning och vid avblodning brukar arbeta med hörselskydd. Det är svårt att föra en konversation i dessa miljöer och vi ser därför inte att det skulle innebära något integritetsintrång hos personalen.

Det finns i utredningen en avvikande mening då experten Anna Tilly menar att det finns tungt vägande skäl och att det är starkt motiverat att utreda ytterligare kring om ljudupptagning ändå ska ingå som krav i det givna förslaget. Djurskyddet Sverige menar att en avvikande mening från en expert på området väger mycket tungt och att krav på ljudupptagning därför ska läggas till förslaget.

Bedövning och avlivning av fisk

Utredningen har inte omfattat fiskslakterier, enligt kommittédirektivet. Med tanke på de stora djurvälståndsbuster³ som finns i samband med slakt av fisk anser Djurskyddet Sverige att slakt av odlad fisk borde ha omfattats av utredningen och att slakt av fisk och akvatiska djur i allmänhet utredes i större omfattning.

För Djurskyddet Sverige

Åsa Hagelstedt
Generalsekreterare

Anna Lundvall
Sakkunnig

³ Berg, C., Axelsson, M., Gräns, A., Hansson, H., Herlin, A., Hultgren, J., Jacobsson, M., Jarmar, A., Keeling, L., Lundmark Hedman, F., Rydhmer, L., Sandberg, E., Stéen, M., Wall, H., Åsbjer, E. (2021). Bedövning vid slakt av fisk. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet. (Rapporter från SLUs vetenskapliga råd för djurskydd, 2021:1)